

Obsah

Úvod	11
Masová média v proměnách času a společnosti	11
1. Masová média jako historické téma	15
1.1 Co jsou masová média	17
1.1.1 Tisk	18
1.1.2 Film a kinematografie	19
1.1.3 Vysílací média	19
1.1.4 Internet	20
1.1.5 Vztah masových médií a žurnalistiky	20
1.1.6 Žurnalistika jako povolání	21
1.2 Přístupy k dějinám masových médií	23
1.2.1 Masová média jako součást vývoje lidské komunikace	24
1.2.2 Sociálně historický přístup k dějinám médií	26
1.3 Periodizace dějin českých médií	29
2. Počátky rozvoje tištěných médií	33
<i>Od poloviny 15. století do osmdesátých let 18. století</i>	
2.1 Evropa od Gutenbergova vynálezu k Velké francouzské revoluci	33
2.1.1 Vznik moderních společností	35
2.1.2 Od renesance k osvícenství	37
2.1.3 Počáteční rozvoj tisku od poloviny 15. století	39
2.1.4 Počátky periodického tisku	40
2.2 České země od Jiřího z Poděbrad po josefínské reformy	43
2.2.1 Od pozdní gotiky k humanismu	46
2.2.2 Rozvoj tištěných médií v českých zemích do sklonku 18. století	48
2.2.3 Jan Amos Komenský: zárodky reflexe médií	57
3. Tisk jako faktor národního sebeuvědomování	59
<i>Od devadesátých let 18. století do čtyřicátých let 19. století</i>	
3.1 Evropa a svět Velké francouzské revoluce, Napoleona a první poloviny 19. století	59
3.1.1 Sebeuvědomování evropských národů	63
3.1.2 Preromantismus	63

3.1.3	Romantismus	64
3.1.4	Počátky realismu	65
3.1.5	Tisk v 19. století	65
3.2	České země v období počátků moderního národního vědomí	66
3.2.1	Národní sebeuvědomování v českých zemích	67
3.2.2	Kulturní život v českém prostředí	69
3.3	Český periodický tisk od Kramera k Havlíčkovi	71
3.3.1	Odborné a vědecké časopisy	80
4.	Vznik a rozvoj politického tisku v Čechách	85
	<i>Od sklonku čtyřicátých let do počátku devadesátých let 19. století</i>	
4.1	Evropa a svět v roce 1848 a ve druhé polovině 19. století	85
4.1.1	Rok 1848	86
4.1.2	Druhá polovina 19. století v Evropě a ve světě	88
4.2	České země od roku 1848 do přelomu osmdesátých a devadesátých let 19. století	93
4.2.1	Kulturní a umělecký život ve druhé polovině 19. století	97
4.3	Tisk v českých zemích ve druhé polovině 19. století	98
4.3.1	Tisk v českých zemích během revolučních let a jejich dozvuků	98
4.3.2	Tisk v době neoabsolutistické represe 1851–1860	105
4.3.3	Český tisk a česká žurnalistika v letech 1860–1889	107
5.	Rozvoj tisku politických stran	119
	<i>Od devadesátých let 19. století do vzniku Československa v říjnu 1918</i>	
5.1	Evropa a svět od zlaté éry technického rozvoje ke světové válce	119
5.1.1	Rozvoj techniky	120
5.1.2	Velká válka	121
5.1.3	Fin de siècle	123
5.1.4	Secese	126
5.1.5	Tisk jako průmyslové odvětví	126
5.1.6	Nástup kinematografie	128
5.1.7	Masová média a masová společnost	129
5.2	Od punktací ke vzniku samostatného státu	130
5.2.1	Kulturní život na počátku nového století	132
5.3	Česká média na přelomu století	134
5.3.1	Tisk národně liberálního tábora	140
5.3.2	Tisk sociálnědemokratického tábora	143
5.3.3	Tisk katolického tábora	145
5.3.4	Tisk agrárního tábora	146

5.3.5	Tisk národně sociálního tábora	147
5.3.6	Český tisk mimo české země	149
5.3.7	Média v období první světové války	150

6. Média v meziválečném Československu 151

Od roku 1918 do roku 1938

6.1	Evropa a svět mezi dvěma válkami	151
6.1.1	Kultura a umění po válce a proti válce	153
6.1.2	Nástup rozhlasového vysílání	155
6.2	Dvě desetiletí samostatného Československa	155
6.2.1	Kulturní život první republiky	157
6.3	Česká média v meziválečném období	159
6.3.1	Struktura tištěných médií v meziválečném Československu	160
6.3.2	Velké vydavatelské koncerny první republiky	168
6.3.3	Bulvární tisk	176
6.3.4	Tiskové kanceláře v samostatném Československu	180
6.3.5	Novinářské organizace	182
6.3.6	Rozvoj rozhlasového vysílání	183
6.3.7	Počátky televizního přenosu obrazu	188
6.3.8	Rozvoj odborného zájmu o média	188

7. Média během druhé republiky a protektorátu 191

Od roku 1938 do roku 1945

7.1	Evropa a svět od Mnichova do jara 1945	191
7.1.1	Postavení médií během druhé světové války	194
7.2	Druhá republika a protektorátní období	196
7.2.1	Období druhé republiky	197
7.2.2	Období protektorátu	198
7.3	Česká média v období druhé republiky	201
7.4	Média v době protektorátu Čechy a Morava	203
7.4.1	Cenzura protektorátního tisku	204
7.4.2	Legální tisk a aktivističtí novináři	206
7.4.3	Rozhlas v protektorátu Čechy a Morava	215
7.4.4	Domácí ilegální tisk	217
7.4.5	Média působící v zahraničí a ze zahraničí	220

8. Média v procesu společenské obnovy a politické polarizace 223

Od roku 1945 do 1948

8.1	Evropa a svět po roce 1945	223

8.1.1	Kultura a literatura po roce 1945	225
8.1.2	Poválečná obnova médií	226
8.2	Necelé a krátké tři roky obnoveného Československa	227
8.3	Média v obnoveném Československu	230
8.3.1	Personální očista českých médií	232
8.3.2	Organizační a strukturální změny po roce 1945	235
8.3.3	Média v politickém zápase třetí republiky	248
9.	Média ve službách budování socialismu a studené války	253
	<i>Od roku 1948 do začátku druhé poloviny padesátých let 20. století</i>	
9.1	Evropa a svět rozdělené mezi Východ a Západ	253
9.1.1	Padesátá léta v umění	255
9.1.2	Poválečný film	255
9.1.3	Televize a politika	256
9.2	Československo mezi únorovým převratem a polovinou padesátých let	257
9.2.1	Budovatelské umění	260
9.2.2	Umělecké alternativy	261
9.3	Média v období budování socialismu	261
9.3.1	Role médií v únoru 1948	261
9.3.2	Změny v médiích po únoru 1948	264
9.3.3	Vývoj periodického tisku	268
9.3.4	Rozhlasové vysílání od února 1948 do poloviny padesátých let	280
9.3.5	Počátky televizního vysílání	281
9.3.6	Exilová periodika a vysílání ze zahraničí	287
10.	Liberalizace médií a veřejného života	291
	<i>Od druhé poloviny padesátých let 20. století do roku 1969</i>	
10.1	Evropa a svět v zajetí studené války, snů a nadějí	291
10.1.1	Umění a nový životní styl	295
10.1.2	Odpovědnost umělce	297
10.1.3	Film šedesátých let	298
10.1.4	Rozvoj televize	298
10.1.5	Rozvoj studia médií	299
10.2	Československo na cestě k pražskému jaru a jeho konci	300
10.2.1	Kulturní život v období uvolňování	304
10.3	Česká média v období „tání“	306
10.3.1	Proměny periodického tisku od druhé poloviny padesátých let do roku 1967	306

10.3.2	Vývoj rozhlasového a televizního vysílání do roku 1967	312
10.3.3	Žurnalistika na cestě k profesionalizaci	320
10.4	Demokratizace médií v době pražského jara	322
10.4.1	Mediální politika ÚV KSČ a média	322
10.4.2	Média v období pražského jara a po invazi	325
11.	Média jako výraz i nástroj normalizace	335
	<i>Sedmdesátá a osmdesátá léta 20. století</i>	
11.1	Evropa a svět od letu na Měsíc ke konci studené války	335
11.1.1	Nástup postmodernismu v umění	338
11.1.2	Masová média sedmdesátých a osmdesátých let	340
11.2	Československo v době normalizace	342
11.3	Média v ČSSR od potlačení pražského jara do roku 1989	345
11.3.1	Nástup normalizace v médiích	346
11.3.2	Média v „bezčasí“ konsolidovaných poměrů	355
12.	Vývoj médií po roce 1989	375
	<i>Poslední dekáda 20. století a výhled do 21. století</i>	
12.1	Evropa a svět po pádu železné opony	375
12.1.1	Nástup internetové komunikace	380
12.1.2	Kultura a umění devadesátých let	383
12.1.3	Masová média po roce 1990	387
12.2	Československo a Česká republika ve sjednocující se Evropě	389
12.2.1	Proměny kulturního života po roce 1989	393
12.3	Česká média v devadesátých letech	395
12.3.1	Česká média ve fázi transformace	396
12.3.2	Konsolidace českých médií od poloviny devadesátých let do závěru první dekády 21. století	413
12.3.3	Internetizace a digitalizace českých médií	417
12.3.4	Závěrem: hlavní rysy současných českých médií	421
	Summary	423
	Seznam vyobrazení zařazených do textu	425
	Použitá literatura	429
	Jmenný rejstřík	441